

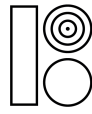


ГЛОБАЛЬНЕ  
ПАРТНЕРСТВО  
УКРАЇНИ



УКРАЇНА X ІНДІЯ

ПОКІНЧИТИ  
З РАДЯНСЬКОЮ  
СПАДЩИНОЮ?



МІЖНАРОДНИЙ  
ФОНД  
ВІДРОДЖЕННЯ

Ольга Ворожбит

“Україна-Індія: Покінчити з радянською спадщиною?”

© Рада зовнішньої політики “Українська призма”, 2023

*Матеріал підготовлено в рамках проєкту “Нові глобальні партнерства – експертна дипломатія та адвокація” за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Матеріал представляє позицію авторів і не обов’язково відображає позицію Міжнародного фонду «Відродження».*

# Україна-Індія: Покінчити з радянською спадщиною?

Ольга Ворожбит

## Резюме

Вже тридцять років Індія є найбільшим партнером України у регіоні Південної Азії. Водночас активні індійсько-українські стосунки своїми коренями сягають ще часів СРСР. Повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році великою мірою вплинуло на традиційні сфери співпраці (економіка, освіта та ВПК). До війни Індія була великим покупцем української аграрної та машинобудівної продукції (напрямки значно постраждали від російських обстрілів). Водночас, воно змусило обидві країни перезапустити політичний рівень відносин та шукати точки дотику за наявних вихідних даних.

Традиційний нейтралітет Індії, який актуалізувався у її позиції щодо російської агресії проти України, разом із багатовекторною міжнародною політикою дозволяє Нью-Делі нарощувати торговельний оборот із Росією, водночас закликаючи до миру. Для України така позиція не є прийнятною, утім українське керівництво прагне розвивати двосторонні відносини із Індією, незважаючи на таку позицію країни.

Повоєнне відновлення України, воєнний досвід та спільне прагнення (хоч і з різною метою) до реформи міжнародних структур, зокрема ООН, — могли б стати важливими спільними темами для розвитку двосторонніх відносин на додаток торговельної співпраці та спільних проєктів у ВПК, а також освіти. Водночас для їх зміцнення необхідним є розширення знань експертних кіл кожної країни одна про одну. Ця обізнаність значно послабилася в обох країнах в останні 30 років, і поглибився через фокус України в першу чергу на європейській та євроатлантичній інтеграції та вибір Індією Росії, як основного партнера у регіоні після розпаду СРСР.

Цьогорічне головування Індії у Групі Двадцяти (G-20) і показало, наскільки впливовим гравцем вона стає на міжнародній арені. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України визначає Індію як «важливого партнера» в Азійському регіоні, де пріоритетними напрямами розглядаються військово-технічне співробітництво, співпраця у сферах високих технологій, альтернативної енергетики, фармацевтики, медицини, освіти, туризму, реалізація інфраструктурних проєктів. На сьогодні, основні теми, що потенційно могли б стати, спільними для Індії та України, - реформа ООН, повоєнна відбудова та інвестиції, використання природних ресурсів, освіта, досвід ведення війни проти більшого противника, зокрема на морі.

# ЗМІСТ

<b>Вступ</b>	<b>5</b>
<b>Розвиток співпраці України та Індії після 1991 року</b>	<b>6</b>
Політичні контакти	6
Економічна співпраця	10
Російсько-українська війна та позиція Індії	12
Динаміка індійсько-російських взаємин після 2014-го року	15
Посилення співпраці зі США і країнами Європи та українське питання	17
Індія і Формула Миру Президента Зеленського	18
<b>Теми, що потенційно могли б стати, спільними для Індії та України</b>	<b>20</b>
Реформа ООН	20
Повоєнна відбудова та інвестиції	20
Природні ресурси	21
Досвід війни у Чорному морі	21
Освіта	21

# ВСТУП

За вже понад 30-річну історію у двосторонніх відносинах України та Індії були свої підйоми та спади. Утім попри територіальну віддаленість країни завжди поєднувала доволі активна торгівля та міжлюдські контакти, зокрема завдяки студентам, які навчалися в Україні. Водночас за цю тридцятирічну історію Україна також допустилася чималих помилок. Фокусувавшись переважно на європейській та євроатлантичній інтеграції, українська дипломатія значно менше приділяла уваги незахідним країнам, які, у свою чергу, за ці десятиліття зробили значний поступ, зокрема в економічному розвитку. Індія – одна з цих країн. Водночас зі свого боку Нью-Делі за ці тридцять років сфокусувався передусім на співпраці із Росією, як правонаступницею СРСР, приділяючи значне менше уваги іншим колишнім радянським республікам.

Від початку російської агресії у 2014 році, Індія дотримується позиції стратегічного нейтралітету. Водночас розширення економічної співпраці із Росією після початку повномасштабного вторгнення РФ до України у 2022 році через купівлю здешевленої російської нафти та продовження військово-технічного співробітництва неодноразово викликало критику подібного трактування Індією власного нейтралітету.

З огляду на те, що до війни Індія була великим покупцем української аграрної та машинобудівної продукції (а ці напрямки значно постраждали від російських нападів), торговельний баланс між двома країнами пішов на спад після початку повномасштабного вторгнення. У той же час повоєнне відновлення відкриває для Індії нові напрямки для інвестування в Україні.

Згідно із міжнародними рейтингами, індійська економіка залишиться серед світових лідерів зростання ще щонайменше найближчі три роки. Водночас до 2030 року вона може стати третьою найбільшою економікою світу.<sup>1</sup> Такі прогнози, як і те, що Індія очолює список країн із найбільшою часткою молодого населення у світі, мали б стати беззаперечними аргументами для українських політиків та підприємців для розвитку активних зв'язків із Нью-Делі. Індія також є країною-членом Групи Дев'яти (G-20) і цьогорічне головування показало, наскільки впливовим гравцем вона стає на міжнародній арені.

У свою чергу, попри величезні людські та економічні втрати, досвід стійкості України у протистоянні значно більшому ворогу, важливий бойовий досвід могли б бути корисними для Індії, з огляду на все більшу агресивність Китаю у регіоні. Повоєнна відбудова та потреба реформування системи міжнародних інституцій (зокрема ООН) через їхню дисфункційність, також належать до потенційних точок зацікавлення у відносинах двох країн.

---

<sup>1</sup> Nandan Mandayam, India to become world's third-largest economy by 2030 says S&P Global Ratings report, The Print, 05.12.2023, <https://theprint.in/india/india-to-be-worlds-third-largest-economy-by-2030-sp-global-ratings/1872809/>

# РОЗВИТОК СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ІНДІЇ ПІСЛЯ 1991 РОКУ

## *Політичні контакти*

Республіка Індія визнала незалежність України 26 грудня 1991 року, а вже менше ніж за місяць, 17 січня 1992 року, сторони підписали Протокол про встановлення дипломатичних відносин. У травні 1992 року почало працювати посольство Індії в Україні. Українське посольство в Нью-Делі відкрили у лютому 1993 року. З того часу можемо відраховувати період розвитку двосторонніх відносин між незалежною Україною та Республікою Індія.

Слід зазначити, що відносини, які Україна та Індія почали розвивати після 1991 року, мали у собі глибокі корені часів СРСР. Українські інженери активно були залучені до розвитку промислового потенціалу Індії, зокрема співпрацюючи з індійськими колегами над розвитком металургічних заводів у Бхілаї та Бокаро, машинобудівних заводів у Ранчі, Дурґапурі та Хардварі. Науковці Івано-Франківського Університету нафти і газу у 1980-1990х рр. працювали консультантами у Геологорозвідувальному нафтовому інституті та Інституті технології буріння в Індії. Нині про цю співпрацю в Індії часто забувають, вважаючи, що лише Росія допомагала економічному та промислому розвитку Індії. Натомість активну участь у цьому процесі брали саме українські спеціалісти.

Аналізуючи понад 30-річну історію взаємин, можемо відзначити, що їх пік припав на період президентства Леоніда Кравчука. Перший президент відвідав Індію з офіційним візитом у березні 1992 року, ще до відкриття українського посольства.

Кілька причин сприяли активній розбудові взаємин між Києвом та Нью-Делі у перші роки незалежності:

- Ще наприкінці 1980-х Індія розпочинає диверсифікацію своєї зовнішньої політики і посилює партнерство із країнами Заходу, зокрема США;
- Скрутне економічне становище в Росії після розпаду СРСР призвело до її неспроможності виконувати свої зобов'язання перед Індією, зокрема ті, що стосувалися постачання запчастин до літаків-винищувачів МіГ-29 та іншої техніки та озброєння радянського походження. Представники оборонного сектора Індії на початку 1990-х відвідували країни колишнього СРСР у пошуках таких комплектуючих. Попри те, що Індія мала ліцензію на випуск деяких радянських винищувачів, цього було недостатньо, аби забезпечити усі необхідні інструменти та обладнання. Тож на Україну покладали надію на покращення ситуації.

27 березня 1992 року під час першого офіційного візиту українського президента до Індії було підписано Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Індія, який заклав правові основи для поглиблення двосторонніх відносин. У статті VII цього договору сторони погоджувалися на створення міжурядової українсько-індійської Спільної Комісії з питань торгового, економічного, наукового, технічного, промислового і культурного співробітництва (угоду про її створення підписали вже у 1994 році). На сьогодні це ключовий урядовий орган, що формує порядок денний торговельно-економічної співпраці між країнами. Під час того візиту також було підписано кілька угод у торговельній, науково-технічній та освітній галузях, які в подальшому впливали на розвиток двосторонніх взаємин. Протягом останніх тридцяти років українські президенти п'ять разів відвідували Індію з офіційними візитами. Так само лише п'ять разів Індію відвідували міністри закордонних справ України.

Час президенства Леоніда Кравчука можна вважати найбільш продуктивним у взаєминах України та Індії. Саме тоді мали місце візити високого та найвищого рівня: у 1992 році Індію відвідував президент Леонід Кравчук; у 1993 році до України приїздив президент Індії Шанкар Даял Шарма; мав місце візит з боку міністра оборони (1992).

Взаємини між Києвом та Нью-Делі різко погіршилися після того, як Україна у 1996 році уклала великий контракт на постачання танків Пакистану. Щоправда у той період це було не єдине рішення, що значно охолодило українсько-індійські взаємини. У 1998 році Україна приєдналася до всіх резолюцій ООН, що засуджували випробування Індією ядерної зброї, а також до економічних санкцій проти Індії, які запроваджували з тієї ж причини (Росія ж під час обговорення в ООН засуджувала випробування ядерної зброї Індією та Пакистаном, а от економічні санкції назвала невинуватими). Загалом під час першої каденції Леоніда Кучми, можна було спостерігати політичну байдужість щодо південноазійського напрямку.

Новий етап у взаєминах розпочався із другою каденцією президента Леоніда Кучми. Він відвідав Нью-Делі у 2002 році. Утім, на той час Індія та Росія вже відновили доволі продуктивні взаємини, і це, так чи інакше, впливало на діалог України та Індії. Крім того, певна політична ізоляваність Леоніда Кучми після вбивства Георгія Гонгадзе стримувала представників Індії від надто активних дій.

На початку 2000-х понад 70% військової техніки в Індії було або радянського, або російського походження, що робило її привабливим для України ринком. Хоча офіційно результатами візиту президента Л. Кучми до Нью-Делі українська сторона декларувала відновлення політичного діалогу на найвищому рівні та налагодження перспективних напрямків співпраці, індійські медіа писали, що питання військового експорту також обговорювалося. Після візиту президента

Л. Кучми, у 2003 р. Індію відвідав міністр закордонних справ А. Зленко. Під час візиту, міністр повідомив, що Україна припинила постачати військово обладнання Пакистану<sup>2</sup> і хотіла б знову співпрацювати у цьому напрямку з Індією. За два місяці Україну відвідав міністр оборони Індії Джордж Фернандес, чий візит було присвячено саме імпорту до Індії української військової техніки та технологій.

Середина 2000-х також характеризується налагодженням українсько-індійських міжпарламентських зв'язків. У грудні 2003 року Індію вперше відвідав голова українського парламенту Володимир Литвин. Це був перший і досі єдиний візит голови Верховної Ради до Індії<sup>3</sup>.

За каденції Віктора Ющенка у червні 2005 року Україну відвідував президент Індії Абдул Калам. Тоді домовилися про посилення економічної, наукової та освітньої співпраці. Варто відзначити, що економічні контакти в наступні роки зростали. Візит А. Калама був дуже насиченим, адже для нього, як для вченого-атомника, важливим був розвиток високотехнологічної та освітньої співпраці з Україною. Саме тому під час візиту він зустрівся, зокрема й з відомим вченим В. Горбуліним, який на той час був радником президента, та їздив до Дніпра, де відвідував конструкторське бюро «Південне» та Південний машинобудівний завод<sup>4</sup>.

Після індійського президента у 2006 році Україну мав відвідати спікер індійського парламенту, однак із офіційно нез'ясованих причин візит відклали. Те саме трапилося, коли планувався візит спікерки Мейри Кумар у 2014 році. Віктор Ющенко, попри запрошення А. Калама теж так і не відвідав Індію.

Наступний і останній візит найвищого рівня до Індії відбувся у грудні 2012 року.<sup>5</sup> Тоді Індію відвідав президент В. Янукович. За президентства П. Порошенка Індію відвідував міністр закордонних справ П. Клімкін (жовтень 2017 року).

Водночас, варто відмітити, що Індія є парламентською республікою, і вся повнота виконавчої влади там зосереджена у руках прем'єр-міністра. Проте за всю історію незалежності прем'єр-міністр Індії жодного разу не відвідував Україну. Єдиною серед індійських прем'єрів, хто перебував із офіційним візитом в Україні була ще Індіра Ґанді у 1982 році.

Вже за президентства Володимира Зеленського, зустрічі на найвищому рівні мали місце двічі. Утім обидва рази вони відбувалися на полях іншої великої події:

---

<sup>2</sup> Ukraine has stopped supply of weapons to Pakistan: Minister, 12.08.2003, [https://zeenews.india.com/news/south-asia/ukraine-has-stopped-supply-of-weapons-to-pakistan-minister\\_116092.html](https://zeenews.india.com/news/south-asia/ukraine-has-stopped-supply-of-weapons-to-pakistan-minister_116092.html)

<sup>3</sup> Триває офіційний візит Голови Верховної Ради України Володимира Литвина в Республіку Індія, 02.12.2003, Parliament of Ukraine, <https://www.rada.gov.ua/print/1002.html>

<sup>4</sup> Kalam visits missile factory in Ukraine, 03.06.2005, [https://zeenews.india.com/news/nation/kalam-visits-missile-factory-in-ukraine\\_220853.html](https://zeenews.india.com/news/nation/kalam-visits-missile-factory-in-ukraine_220853.html)

<sup>5</sup> State visit of the President of Ukraine to India, Ministry of the Foreign Affairs of India, 06.12.2021, <https://web.archive.org/web/20231020120048/https://www.mea.gov.in/media-advisory.htm?dtl/20910/State+visit+of+the+President+of+Ukraine+to+India>



на саміті COP26 у Глазго 2 листопада 2021,<sup>6</sup> та вже після початку повномасштабного вторгнення на полях саміту «Групи семи» в Хіросімі, Японія 20 травня 2023 року<sup>7</sup>.

Крім того, у квітні 2023 року Індію відвідала заступниця міністра закордонних справ України Еміне Джапарова<sup>8</sup>. Під час дводенного візиту міністерка мала зустрічі із державним міністром закордонних справ та державним міністром культури Індії Мінакаші Лекхі та з заступником міністра закордонних справ Індії Санджаєм Вермою. У липні 2023 року заступник міністра закордонних справ Індії Санджай Верма відвідав Київ.

13 липня 2023 року після 13 років перерви у Києві відбувся дев'ятий раунд політичних консультацій між Міністерствами закордонних справ України та Індії за участі заступників міністра закордонних справ Індії Санджая Верми та України Еміне Джапарової<sup>9</sup>. Цей раунд політичних консультацій став свого роду проривом. Якщо упродовж 2000-2010 рр. такі політичні консультації відбувалися кожні два роки, або й щороку, то між останніми пройшло аж 13 років.

Якщо виділяти певні етапи у взаєминах України та Індії, то слід відзначити початок 1990-х рр, зокрема каденцію першого президента Л. Кравчука, коли Україна мала шанс і налагоджувала ефективні робочі взаємини з Індією. Президентство другого президента Л. Кучми, зокрема перша каденція (1994-1999), коли Україна підписала контракт із Пакистаном та засудила ядерні випробування Індії разом з іншими країнами ООН, є часом найбільшого охолодження двосторонніх взаємин. У період каденції п'ятого президента П. Порошенка активно розвивалася торгівля між двома країнами, зокрема завдяки активній роботі Міжурядової українсько-індійської Комісії по торговельному, економічному, науковому, технічному, промисловому і культурному співробітництву. Крайнє, шосте засідання, цієї комісії відбулося у 2018 році.

В останні роки у коментарях президента Володимира Зеленського, а також в заявах міністра закордонних справ Дмитра Кулеби були наголоси на потребу розвивати двостороннє співробітництво із великими світовими гравцями, зокрема

---

<sup>6</sup> Prime Minister Narendra Modi met the President of Ukraine H.E. Mr. Volodymyr Zelenskyy on the sidelines of COP26 in Glasgow on 2 November 2021. Prime Minister website, 2.11.2021, <https://www.narendramodi.in/bilateral-meeting-between-prime-minister-narendra-modi-and-president-volodymyr-zelensky-of-ukraine-558225>

<sup>7</sup> Simone McCarthy, Ukraine's Zelensky and India's Modi hold first face-to-face since Russian invasion, CNN, 20.05.2023, <https://edition.cnn.com/2023/05/20/asia/zelensky-modi-meet-g7-japan-hiroshima-intl-hnk/index.html>

<sup>8</sup> Ukraine's deputy foreign minister visits India, AlJazeera, 10.04.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/4/10/ukraines-deputy-foreign-minister-visits-india>

<sup>9</sup> The ninth round of political consultations between the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and the Ministry of External Affairs of the Republic of India was held in Kyiv, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 13.07.2023, <https://mfa.gov.ua/en/news/u-kyievi-proveli-devyatij-raund-politichnih-konsultacij-mizh-ministerstvami-zakordonnih-sprav-ukrayini-ta-respubliki-indiya>

й Індією. У 2021 році в Україні було вперше затверджено Стратегію зовнішньополітичної діяльності, яка визначає Індію як «важливого партнера» в Азійському регіоні, де пріоритетними напрямами розглядаються військово-технічне співробітництво, співпраця у сферах високих технологій, альтернативної енергетики, фармацевтики, медицини, освіти, туризму, реалізація інфраструктурних проєктів.<sup>10</sup> Того ж року було розроблено Азійську стратегію української зовнішньої політики, в якій Індії визначено важливе місце. Повномасштабна російсько-українська війна внесла певні зміни до переліку перспективних тем співпраці, але частина із цих напрямків актуальна і нині.

У Верховній Раді України діє група із міжпарламентських зв'язків із Республікою Індія. Окремі депутати-представники цієї групи відвідували Індію упродовж останніх років, зокрема Святослав Юраш, Юлія Клименко та Вадим Галайчук.

### *Економічна співпраця*

Торговельно-економічна співпраця України та Індії від початку незалежності відіграє ключову роль у відносинах між двома країнами. До початку повномасштабного вторгнення Індія була другим після Китаю найбільшим експортним напрямком України в Азії та п'ятим за величиною ринком експорту для українських товарів (4% усього українського експорту йшло до Індії). Повномасштабне вторгнення вплинуло на можливості України щодо експорту, однак у 2022 році Індія залишилася серед найбільших торговельних партнерів України. Так, загальний товарообіг між країнами склав 2,58 млрд дол. США. Основу експорту становили жири та олії. Водночас обсяги експорту України у 2022 році — більш ніж наполовину менші, ніж у 2021 році — 772,2 млн дол. США. Якщо порівнювати динаміку останніх шести років, то у 2021 році товарообіг між двома країнами досяг піку (3,6 млрд дол. США), у той час, як у 2020 році він був найменшим і склав 2,7 млрд дол.

Одним із ключових напрямків економічного співробітництва між двома країнами до повномасштабного вторгнення, чиї корені сягають ще радянського минулого, є військово-технічна співпраця. Так, наприклад, 7 вересня 2021 року ДП «Зоря»-«Машпроєкт» уклало контракт на постачання двох газотурбінних агрегатів для потреб військово-морського флоту Індії на суму понад 100 млн дол. Утім, нестабільна ситуація в Україні через російське вторгнення, змусила Індію шукати інших шляхів постачання газотурбінних агрегатів для своїх ВМС. Зокрема, Нью-Делі сподівається розвивати власне виробництво за підтримки США<sup>11</sup>.

<sup>10</sup> Стратегія зовнішньополітичної діяльності України, President of Ukraine official website, 26.08.2021, <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

<sup>11</sup> Ajeyo Basu, India looking to partner up with US for warship engines, First Post, 01.06.2023, <https://www.firstpost.com/india/india-looking-to-partner-up-with-us-for-warship-engines-12675792.html>

Авіаційна галузь до початку повномасштабного вторгнення була ще одним важливим містком у співпраці двох країн. З 2009 року діяв великий проєкт із модернізації літаків АН-32 ВМС Індії вартістю 400 млн дол. США, за яким Україна мала оновити 105 літаків. Хоча реалізація контракту йшла із затримками<sup>12</sup>, у 2019 році Україна та Індія домовилися відновити цю програму.<sup>13</sup>

Менш ніж за місяць до повномасштабного вторгнення гендиректор ДП «Антонов» Сергій Бичков в інтерв'ю заявив, що компанія веде переговори із індійською стороною про створення спільного підприємства із запуску виробництва літака на базі моделі АН-32 в Індії<sup>14</sup>.

Однією із найбільших статей індійського експорту до України є фармацевтична галузь. Протягом ковідного 2020 року Україна імпортувала продукції індійських фармкомпаній на суму понад 126 млн дол. США (більше таких товарів Україна імпортувала лише з Німеччини). Але й у попередні роки Індія належала до трійки найбільших експортерів цих товарів (після Німеччини та Франції). Так, питома вага індійських виробників ліків в Україні зростала 2016-2020 рр, і у 2020 році становила 5,7%.<sup>15</sup> У 2022 році Індія залишалася другим найбільшим імпортером ліків до України із обсягом імпорту 173 млн дол. США. В Україні вже тривалий час працюють такі великі гравці індійського фармацевтичного ринку: Ranbaxy, Sun Group, and Dr. Reddy's Laboratories.

Українські підприємці розширюють сфери для інвестування в Індії. У 2023 році українська ІТ-компанія Intellias повідомила про відкриття нового центру розробки у Пуні. Компанія планувала найняти близько 100 ІТ-фахівців для роботи в офісі. Також на індійському ринку працює компанія New Products Group — один із найбільших виробників безалкогольних напоїв в Україні. В Індії вони продають енергетичні напої.

Повоєнне відновлення може спровокувати значне зростання економічних відносин між двома країнами. Одна із причин — це потреба відбудовувати або й будувати нове житло для людей, у кого було зруйновано. Сектор нерухомості може стати одним із ключових для індійських інвестицій.

---

<sup>12</sup> Reuben F. Johnson, Antonov Struggles To Complete Indian An-32 Upgrade, AIN, 02.04.2015, <https://www.ainonline.com/aviation-news/defense/2015-04-02/antonov-struggles-complete-indian-32-upgrade>

<sup>13</sup> Sandeep Unnithan, Ukrainian delegation visit to speed up stalled An-32 upgrade programme, India Today, 07.06.2019, <https://www.indiatoday.in/india/story/ukrainian-delegation-india-visits-an32-upgrade-programme-ste-iaf-1544628-2019-06-07>

<sup>14</sup> «Антонов» веде переговори про виробництво нової версії літака Ан-32 в Індії, Uprom, 17.02.2022, <https://uprom.info/news/avia/antonov-vede-peregovory-pro-vyrobnyctvo-novoyi-versiyi-litaka-an-32-v-indiyi/>

<sup>15</sup> Індія як «аптека світу»: сильний та надійний партнер для України, 2021, <https://www.ipma.ua/news/events/1685/>

# Російсько-українська війна та позиція Індії

Від часу анексії Криму та початку російсько-української війни на Донбасі у 2014 році, Індія на офіційному рівні намагається слідувати своїй політиці «нейтралітету». До початку повномасштабного вторгнення у 2022 році офіційне Нью-Делі фактично не коментувало тематику російсько-української війни та анексії Криму. Єдиний раз, коли індійський урядовець прокоментував війну - під час пресконференції 6 березня 2014 року, коли тодішній радник з національної безпеки в уряді Манмохана Сінґха Шівшанкар Менон висловив сподівання,<sup>16</sup> що «будь-які внутрішні проблеми в Україні» розв'яжуться мирно, і що інтереси усіх зацікавлених сторін буде узгоджено. Зокрема, він згадав і про «легітимні інтереси Росії». Хоч офіційна заява<sup>17</sup> на сайті індійського МЗС, опублікована у той самий день, вже не містила фрази про «легітимні інтереси» Росії (але все ще містила сподівання на «вирішення внутрішніх розбіжностей»), позицію Нью-Делі розцінили як проросійську і в Києві, і в Москві. Окрім того, у 2014 році у складі російської делегації, Індію відвідав так званий «прем'єр-міністр» Криму, представник окупаційної влади Сергій Аксьонов. Цю подію прокоментував, зокрема, і тодішній президент Петро Порошенко, розкритикувавши позицію Індії, зазначивши, що запрошуючи лідера кримських сепаратистів Сергія Аксьонова, Індія ставить на перше місце гроші<sup>18</sup>. Тодішній президент мав на увазі, що Індія ставить на першу місце фінансову вигоду від співпраці із Росією, а не міжнародне право.

Дотримання Індією нейтралітету на міжнародній арені має глибокі корені, які сягають ще часів Холодної війни та активної діяльності Руху неприєднання. Тоді Індія утримувалася від критики, зокрема СРСР, під час вторгнення до Угорщини (1956), Чехословаччини (1968) та Афганістану (1979). Тож, утримання від різкої критики Москви у випадку російської війни проти України певним чином продовжує ту політику. Водночас чинний міністр закордонних справ С. Джайшанкар наголошує, що його політика базується на підході, який він означив як «плюрилатералізм» (англ. Plurilateralism). Цей підхід можна пояснити як співпрацю із на перший погляд малоймовірними партнерами заради спільного блага. В одному із інтерв'ю міністр закордонних справ Індії, зокрема, наголошує,

---

<sup>16</sup>Transcript of media briefing by National Security Advisor (March 06, 2014), Ministry of Foreign Affairs of India, 07.03.2014, <https://www.mea.gov.in/media-briefings.htm?dtl/23042/Transcript+of+media+briefing+by+National+Security+Advisor+March+06+2014>

<sup>17</sup> Recent developments in Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of India, 06.03.2014, <https://mea.gov.in/press-releases.htm?dtl/23041/Recent+developments+in+Ukraine>

<sup>18</sup> Порошенко розкритикував Індію через приїзд із Путіним «прем'єра» Криму, Radio Svoboda, 12.12.2014, <https://www.radiosvoboda.org/a/26741183.html>

що Індії вдається вирішувати проблему Китаю, тож й інші конфлікти також можна вирішувати через діалог.<sup>19</sup>

На позицію Індії не в останню чергу впливає і її залежність від російського озброєння. Хоча Індія скорочує обсяги імпорту російської зброї, при наявних обсягах цієї залежності складно її позбутися у короткостроковий період. Індійські експерти у своїх коментарях часто наголошують, що «оточена» недружніми сусідами Індія повинна бути готова захищати власний суверенітет, а поки що у цьому вона залежна від російської зброї. Хоча й наголошують, що за закритими дверима в Індії відбувається дискусія про те, наскільки стійкими можуть бути відносини із Росією.<sup>20</sup>

Колоніальне минуле також підсилює антизахідну риторику індійських представників, а російсько-українська війна сприймається частиною суспільства передусім як війна НАТО (Заходу) проти Росії. Водночас уся позитивна спадщина Радянського Союзу в Індії (розбудова промисловості, допомога та підтримка на міжнародній арені) сприймаються виключно як досягнення Росії, а не усіх республік СРСР, де в цьому процесі українські спеціалісти відігравала значущу роль. Аби змінити цю позицію Україні дуже важливо, відновити у пам'яті індійців цей позитивний імідж минулого.

Індія утрималася під час голосуванні за Резолюцію ГА ООН про територіальну цілісність України №68/262, ухвалену 27 березня 2014 року.

Також упродовж 2016-2021 рр. Індія голосувала проти резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна». Позиція щодо цього питання змінилася після повномасштабного вторгнення, відтоді Індія «утримується» у цих голосуваннях. Крім того, у 2018-2021 рр. вона утримувалася під час голосування за резолюцію ГА ООН «Проблема мілітаризації АР Крим та м. Севастополь (Україна), а також Чорного і Азовського морів».

Загалом упродовж 2022-23 рр. Індія «утрималася» під час голосування за українські резолюції (резолюції ГА ООН «Агресія проти України» (02.03.2022), «Гуманітарні наслідки агресії проти України» (24.03.2022), «Припинення членства Російської Федерації в Раді ООН з прав людини» (7.04.2022) «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН» (12.10.2022), «Забезпечення засобів правового захисту та репарацій у зв'язку з агресією проти України» (14.11.2022), «Ситуація з правами людини в тимчасово окупованій Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, Україна» (15.12.2022), «Принципи Статуту

---

<sup>19</sup> Europe 'mischaracterising' India's position in Ukraine conflict: Jaishankar, Business Standard, 03.01.2022, [https://www.business-standard.com/article/current-affairs/europe-mischaracterising-india-s-position-in-%20ukraine-conflict-jaishankar-122060300888\\_1.html](https://www.business-standard.com/article/current-affairs/europe-mischaracterising-india-s-position-in-%20ukraine-conflict-jaishankar-122060300888_1.html)

<sup>20</sup> Свасті Рао: «За зачиненими дверима в Індії точиться багато дискусій про те, наскільки стійкими можуть бути відносини з Росією», Tyzhden, 15.03.2023, <https://tyzhden.ua/svasti-rao-za-zachyneny-my-dveryma-v-indii-tochytisia-bahato-dyskusij-pro-te-naskilky-stijky-my-mozhut-vidnosyny-z-rosiieiu/>

ООН, що лежать в основі всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні» (23.02.2023). Єдина резолюція, яка містить засудження російсько-української війни, утім безпосередньо її не торкається, і яку Індія підтримала в ООН — це резолюція ГА ООН «Співпраця між ООН та Радою Європи», прийнята 26 квітня 2023 року.

Після початку повномасштабного вторгнення прем'єр-міністр Індії Нарендра Моді неодноразово висловлювався щодо війни в Україні. Зокрема, в інтерв'ю The Wall Street Journal напередодні свого візиту до США у червні 2023 року, він зазначив: «Дехто каже, що ми нейтральні. Але ми не нейтральні. Ми на боці миру»<sup>21</sup>. У вересні 2022 року під час зустрічі із Путіним у Самарканді він також наголосив, що зараз «не час для війни»: «Ми багато разів говорили з вами по телефону на тему того, що демократія, дипломатія і діалог – це все речі, які впливають на світ», — зазначив Моді<sup>22</sup>. Індія не бере участі в засіданнях у рамках Кримської платформи.

Варто зазначити, що на початку повномасштабного вторгнення, Нарендра Моді проводив численні телефонні розмови із президентами Володимиром Зеленським та Владіміром Путіним. Важливою темою тих розмов була евакуація індійських студентів із регіонів, що потрапили у зону активних бойових дій. На той час в Україні навчалось понад 18 тис. студентів з Індії. Під час операції «Ганга» протягом лютого — березня 2022 року із України було евакуйовано понад 23 тис. громадян Індії<sup>23</sup>.

Тримаючи нейтральний статус, Індія не надавала Україні військову допомогу, але передавала гуманітарну допомогу:<sup>24</sup> ліки, спальники, ковдри та намети. Від початку повномасштабного вторгнення Нью-Делі передало вже чотирнадцять партій гуманітарної допомоги (остання партія надійшла у серпні 2023 року<sup>25</sup>). Попри риторику індійських лідерів, нарощування торгівлі із Росією у період 2022-23 (коли вона зросла на понад 250% у порівнянні із попередніми роками), що припав на перший рік повномасштабного вторгнення, змушує українських

---

<sup>21</sup> "We Are Not Neutral...": What PM Modi Said On Russia-Ukraine Conflict, NDTV, 20.06.2023, <https://www.ndtv.com/india-news/indias-position-on-russia-well-understood-by-world-pm-modi-as-us-visit-begins-4136318>

<sup>22</sup> Rishabh Pratap, Larry Register and Heather Chen, Indian leader Narendra Modi tells Putin: Now is not the time for war, CNN, 17.09.2022, <https://edition.cnn.com/2022/09/17/world/modi-putin-russia-ukraine-war-rebuke-intl-hnk/index.htm>

<sup>23</sup> Prime Minister Shri Narendra Modi virtually met stakeholders involved in Operation Ganga launched for evacuation of Indians from Ukraine, Prime Minister's Office, 15.03.2022, <https://www.pib.gov.in/PressReleaseDetailm.aspx?PRID=1806335>

<sup>24</sup> India hands over 14th consignment of humanitarian aid comprising essential medic, Health World, 03.08.2023, <https://health.economictimes.indiatimes.com/news/industry/india-hands-over-14th-consignment-of-humanitarian-aid-comprising-essential-medicines-to-ukraine/102395131>

<sup>25</sup> India hands over 14th consignment of humanitarian aid comprising essential medic, India Times, 03.08.2023, <https://health.economictimes.indiatimes.com/news/industry/india-hands-over-14th-consignment-of-humanitarian-aid-comprising-essential-medicines-to-ukraine/102395131>

політиків та урядовців інакше оцінювати «нейтральну» позицію Індії. «Коли Індія купує російську нафту [зі знижкою], вона повинна розуміти, що ця знижка оплачується українською кров'ю. У кожному барелі російської нафти, який отримує Індія, є чимала частка української крові», — так прокоментував міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба нарощування закупівель російської нафти. В свою чергу, представники Індії аргументують своє рішення закуповувати російську нафту «моральним обов'язком перед індійцями»<sup>26</sup>, оскільки в країні, де ВВП на душу населення складає 2 тис. дол. США, люди не можуть собі дозволити дорогих цін на енергоносії. Окрім того, Індія розраховується за цю нафту у рупіях, які Росія не може використовувати інакше як накопичувати чи інвестувати в Індію<sup>27</sup>, до чого російські чиновники поки не надто неохочі. Кошти їм потрібні для внутрішнього споживання і зокрема виробництва зброї, а отримані рупії можна використати лише як інвестиції в індійську економіку.

### *Динаміка індійсько-російських взаємин після 2014-го року*

Для кращого розуміння позиції Індії щодо російсько-української війни, окрім знання щодо особливого історичного представлення країни як «нейтральної», також важливо проаналізувати динаміку російсько-індійського діалогу та співпраці, які мали значний вплив та формування індійської політики.

Починаючи з 2010 року російсько-індійські відносини були визначені як «особливо привілейоване стратегічне партнерство».<sup>28</sup> Із 2000 до 2021 року включно відбувалися щорічні зустрічі лідерів Росії та Індії. У грудні 2022 року Індія вперше оголосила,<sup>29</sup> що прем'єр-міністр Нарендра Моді на поїде не щорічну зустріч із Владіміром Путіним у Москву через «проблеми у графіку».

Одним із ключових елементів у співпраці двох країн, є постачання зброї. Росія є основним оборонним партнером Індії. Утім, Індія поступово скорочує свою залежність у зброї від РФ. Так, згідно з даними SIPRI, якщо у 2012-2016 рр. обсяги імпорту зброї сягали 69% усього імпорту зброї до Індії, то у 2017-2021 рр. вони знизилися до 46%. Ключовими партнерами, які допомагають Індії «диверсифікувати» постачання зброї є Франція, Ізраїль та США.<sup>30</sup>

---

<sup>26</sup> Jaishankar justifies India's decision to buy Russian oil: 'It is my moral duty to get Indians the best deal', India Express, 17.08.2022,

<https://indianexpress.com/article/india/jaishankar-justifies-india-decision-to-buy-russian-oil-8094692/>

<sup>27</sup> Gabriel Gavin, India has Russia over an oil barrel, Politico, 14.09.2023,

<https://www.politico.eu/article/india-has-russia-kremlin-over-crude-oil-barrel/>

<sup>28</sup> Bilateral Relations: India-Russia Relations, Embassy of India in the Russian Federation,

<https://indianembassy-moscow.gov.in/bilateral-relations-india-russia.php>

<sup>29</sup> Shubhajt Roy, PM Modi will not go to Moscow for annual meeting with Putin, India Express, 10.12.2022,

<https://indianexpress.com/article/india/no-modi-putin-summit-this-year-after-they-met-in-september-report-8315950/>

<sup>30</sup> India is cutting back its reliance on Russian arms, the Economist, 14.04.2022,

<https://www.economist.com/graphic-detail/2022/04/14/india-is-cutting-back-its-reliance-on-russian-arms>

Одним із найбільших оборонних контрактів останнього часу є купівля Індією у 2018 році п'яти російських установок S-400 на суму 5,4 млрд дол. Напередодні постачання першої із замовлених установок наприкінці 2021 року, в Індії та США точилися дискусії щодо того, що такий контракт може призвести до потрапляння Нью-Делі під санкції США. Раніше Туреччина вже потрапила під санкції через купівлю тих самих установок. Однак у випадку Індії, палата представників США схвалила відмову від санкцій щодо Індії за купівлю S400<sup>31</sup>. Наразі Індія отримала три установки S-400 і очікує на постачання ще двох.

Попри те, що Індія не підтримує санкції проти РФ, від початку війни Нью-Делі скасував кілька угод із Росією у галузі оборони. Зокрема, 16 квітня 2022 року ВПС Індії відмовилися від планів закупівлі 48 вертольотів Мі-17 V5 у Росії<sup>32</sup>. 17 травня 2022 року уряд оголосив, що призупиняє переговори про придбання 10 російських вертольотів Ка-31. 15 серпня 2022 року російське конструкторське бюро «Рубін» відмовилося від участі в тендері на будівництво шести підводних човнів для ВМС Індії, пославшись на те, що пропозиція є нереалістичною.<sup>33</sup>

Росія негативно ставиться до зближення Індії із демократичними партнерами у регіоні, зокрема у рамках Чотиристороннього діалогу з питань безпеки (Quad), до якого крім Індії входять Австралія, Японія та США. Ініціатива Quad відродилася у 2017 році з огляду на зростання агресивної ролі Китаю, яка безсумнівно непокоїть Індію. Водночас зближення Росії та Китаю, яке з початком повномасштабного вторгнення Росії до України, сприймається індійськими аналітиками як дуже небезпечна тенденція, коли Росія перетворюється фактично в «молодшого партнера» Китаю<sup>34</sup>.

З 2010 до 2020 року<sup>35</sup> торгівля між Росією та Індією коливалася (окрім падіння у 2015-2016 рр.) на рівні 8-11 млрд дол. США. Рекордне зростання обсягів торгівлі протягом 2022-2023рр. до понад 45 млрд дол.<sup>36</sup>, пов'язане із рекордним зростанням купівлі Індією нафти, дизельного палива, вугілля, штучних добрив та

---

<sup>31</sup> US Congress recommends sanctions waiver for India on purchase of Russian S-400 air defense, Anadolu Agency, 15.07.2022, <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-congress-recommends-sanctions-waiver-for-india-on-purchase-of-russian-s-400-air-defense/2637588>

<sup>32</sup> Matthew Stein, India Takes a Step Away from the Russian Defense Industry, Journal of Indo-Pacific Affairs, 31.07.2023, <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/3475660/india-takes-a-step-away-from-the-russian-defense-industry/>

<sup>33</sup> Ibid

<sup>34</sup> Харш В. Пант: «В Індії збільшується проблема Китаю, і ця проблема невіддільна від того, як Індія підходить до багатьох питань сьогодні», Тиждень, 22.08.2023, <https://tyzhden.ua/kharsh-v-pant-v-indii-zbilshuietsia-problema-kytaiu-i-tsia-problema-neviddilna-vid-toho-iak-i-ndiia-pidkhydyt-do-bahatokh-pytan-sohodni/>

<sup>35</sup> <https://www.indianembassy-moscow.gov.in/overview.php>

<sup>36</sup> Old friends: On Russia-India bilateral ties and the Ukraine issue, The Hindu, 20.04.2023, <https://www.thehindu.com/opinion/editorial/old-friends-the-hindu-editorial-on-russia-india-bilateral-ties-and-the-ukraine-issue/article66756088.ece>



металів. Основними торговельними партнерами Індії до 2022 року, у яких вона купувала нафту, були країни Близького Сходу (зокрема, Саудівська Аравія). Водночас у 2022-2023 році Росія стала основним постачальником нафти, наростивши обсяги в індійському імпорті з 0,2% до лютого 2022 року до 45% у червні 2023 року, що становило близько 2,2 млн барелів на день.

Якщо брати товарообіг між двома країнами протягом 2022-23 рр. у розрізі, то імпорт російської нафти склав левову частку (31 млрд дол.), вугілля та брикети (4,8 млрд дол.), добрива (3,04 млрд дол.), нафтопродукти (майже 3 млрд дол.), напівдорогоцінні камені (1,19 млрд дол.) та рослинні олії (1 млрд)<sup>37</sup>. З огляду на це, товарообіг між двома країнами досягнув таких рекордних результатів лише завдяки купівлі здешевленої російської нафти у рекордних обсягах.

## *Посилення співпраці зі США і країнами Європи та українське питання*

Чотириденний візит прем'єр-міністра Нарендри Моді до США у червні 2023 року можна назвати одним із найбільш продуктивних у двосторонніх відносинах протягом останнього часу. Попри те, що «слоном у кімнаті» під час обговорень двох делегацій був Китай, українське питання також було присутнє в офіційній комунікації двох країн. Так, пункт 25 спільного комюніке повністю присвячено Україні. Наголошуючи на наслідках російсько-української війни, зокрема для країн, що розвиваються, лідери Індії та США закликали поважати міжнародне право, принципи Статуту ООН, територіальну цілісність та суверенітет. «Обидві країни погодилися з важливістю постконфліктного відновлення в Україні», — йдеться у комюніке.<sup>38</sup>

13-14 липня 2023 року президент Франції Емманюель Макрон так само тепло, як і президент Джо Байден, приймав індійського прем'єр-міністра у Парижі. Візит припав на найбільше національне свято Франції, тож мав велике символічне значення. Перебуваючи в Індії у рамках саміту Г-20, президент Макрон заявив, що Франція та Індія розширюють оборонне співробітництво. Водночас ще перебуваючи в Парижі Моді зазначив, що Індія планує купити французькі підводні човни Scorpene і 26 винищувачів Rafale.<sup>39</sup> Франція та Індія також активно співпрацюють в атомній енергетиці (де іншим значним партнером Нью-Делі є

---

<sup>37</sup> India Russia Trade, India Brand Equity Foundation, October 2023, <https://www.ibef.org/indian-exports/india-russia-trade>

<sup>38</sup> Joint Statement from the United States and India, White House, 22.06.2023, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/06/22/joint-statement-from-the-united-states-and-india/>

<sup>39</sup> Modi and Macron Agree on 25-Year Plan to Deepen Cooperation, Bloomberg, 14.07.2023, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-07-14/modi-and-macron-agree-on-25-year-plan-to-deepen-cooperation>

Москва). Так, Франція будує в Індії найбільшу атомну станцію у світі, яка буде розташована у Джайтапурі (штат Махараштра).

## *Індія і Формула Миру Президента Зеленського*

Під час зустрічі на полях саміту Групи Семи в Хіросімі (Японія) 20 травня 2023 року Президент України Володимир Зеленський запросив прем'єр-міністра Нарендру Моді приєднатися до української формули миру, яку було презентовано під час Саміту Групи Двадцяти в Індонезії у 2022 році. Прем'єр-міністр Моді тоді сказав президенту Зеленському, що прагне допомогти, і що для нього війна є питанням людяності та людських цінностей, а для її вирішення Індія та особисто прем'єр «зробить все, що в його силах».<sup>40</sup>

Варто зазначити, що бачення як представниками Індійського уряду, так і опозиції, Індії в якості можливого медіатора у російсько-українській війні набувало неабиякої популярності ще від початку повномасштабного вторгнення. Під час дебатів у Лок Сабха (нижній палаті індійського парламенту) 5 квітня 2022 року, коли представники різних політичних партій висловлювали своє бачення позиції Індії в конфлікті, ця ідея була підтримана у багатьох виступах. Зокрема, Шаші Тарур, депутат від партії Індійський національний конгрес (ІНК), наголосив на цьому питанні під час свого виступу, а також у своїх подальших публікаціях у місцевих ЗМІ. Схожу думку у своїй статті висловлював також колишній національний генеральний секретар правлячої партії Бгаратія Джаната (БДП) Рам Мадгав.<sup>41</sup> Найчастіше і політики, і аналітики аргументують таку можливість з боку Індії, її досвідом медіації під час Корейської кризи 1950х.<sup>42</sup>

Водночас від офіційних представників Індії лунають заяви різного характеру. Так, 8 травня 2023 року міністр закордонних справ С. Джайшанкар на запитання про можливість посередництва заявив, що ситуація не сприяє посередництву між Росією та Україною.<sup>43</sup> Тим не менш, 23 червня 2023 року на спільній прес-конференції із президентом Джо Байденом прем'єр-міністр Нарендра Моді знову наголосив на готовності Індії докладатися до відновлення миру.<sup>44</sup> - «Ми повністю готові зробити свій внесок у відновлення миру у будь-який спосіб. Під

---

<sup>40</sup> Zelenskiy invites India PM Modi to join Ukraine's peace formula, Reuters, 20.05.2023, <https://www.reuters.com/world/zelenskiy-invites-india-pm-modi-join-ukraines-peace-formula-2023-05-20/>

<sup>41</sup> Ram Madhav writes: How India needs to deal with the Ukraine question, India Express, 12.07.2022, <https://indianexpress.com/article/opinion/columns/how-india-needs-to-deal-with-the-ukraine-question-8023368/>

<sup>42</sup> Can India Mediate in the Russia-Ukraine War? South Asian Voices, 25.04.2023, <https://southasianvoices.org/can-india-mediate-the-russia-ukraine-war/>

<sup>43</sup> Still not conducive for India to mediate on Ukraine war: EAM, India Times, 08.05.2023, <https://timesofindia.indiatimes.com/city/mysuru/still-not-conducive-for-india-to-mediate-on-ukraine-war-eam/articleshow/100069574.cms>

<sup>44</sup> India ready to contribute in any way to restore peace in Ukraine: PM Modi, Business Standard, 23.06.2023, [https://www.business-standard.com/india-news/india-ready-to-contribute-in-any-way-to-restore-peace-in-ukraine-pm-modi-123062300043\\_1.html](https://www.business-standard.com/india-news/india-ready-to-contribute-in-any-way-to-restore-peace-in-ukraine-pm-modi-123062300043_1.html)

час головування Індії в G-20 ми наголошуємо на дусі єдиної Землі, єдиної сім'ї, одного майбутнього».

Утім на відміну від Індії, в Україні фінальний текст декларації ухваленої після зустрічі Групи Двадцяти у Нью-Делі у вересні 2023 року, сприйняли дуже критично. Зокрема, його розкритикувало українське МЗС в частині щодо агресії РФ щодо України. Так, декларація згадує про згубний вплив війни, утім не згадує, що агресор у цій війні - Росія.<sup>45</sup> Крім того, представники України відкрито заявляли про те, що президент Володимир Зеленський готовий звернутися із промовою до учасників<sup>46</sup> саміту G-20, як він робив під час головування Індонезії, однак представники Індії, зокрема міністр закордонних справ<sup>47</sup>, офіційно наголошували, що не чекають України.

Водночас, Індія взяла участь у всіх зустрічах на рівні зовнішньополітичних та безпекових радників у форматі Формули Миру президента Зеленського: у Копенгагені, Джидді та на Мальті. Керівник Офісу Президента України Андрій Єрмак регулярно упродовж 2023 року проводив телефонні розмови із з радником із питань національної безпеки Прем'єр-міністра Республіки Індія Аджитом Кумаром Довалом - у лютому, червні, серпні, жовтні та листопаді.

---

<sup>45</sup>У МЗС висловили розчарування слабким текстом декларації G20 та запропонували свій варіант, Suspilne, 09.09.2023, <https://suspilne.media/569223-u-mzs-visloveli-rozcaruvanna-slabkim-tekstom-deklaracii-g20-ta-zaproponovali-s-vij-variant/>

<sup>46</sup> Ukraine minister leaves Delhi in a spot, says Zelenskyy happy to address G20 meet, India Express, 12.04.2023, <https://indianexpress.com/article/india/ukraine-minister-leaves-delhi-in-a-spot-says-zelenskyy-happy-to-address-g20-meet-8551378/>

<sup>47</sup> India's foreign minister Jaishankar confirms Ukraine has not been invited to G20 summit, WION, 08.06.2023, <https://www.wionews.com/india-news/indias-eam-confirms-ukraine-has-not-been-invited-to-g20-meeting-602040>

# ТЕМИ, ЩО ПОТЕНЦІЙНО МОГЛИ Б СТАТИ, СПІЛЬНИМИ ДЛЯ ІНДІЇ ТА УКРАЇНИ

## *Реформа ООН*

Обидві країни, хоча кожна і за власної відмінної причини, зацікавлені у серйозній реформі Організації об'єднаних націй. Виступаючи 20 вересня 2023 року на засідання Раді Безпеки ООН президент України Володимир Зеленський озвучив свою версію реформування цієї організації. Його пропозиція стосується трьох важливих кроків — право вето, підзвітність націям світу та систему попередження агресії через раннє реагування на певні дії.<sup>48</sup> «Україна вважає несправедливим, коли мільярди людей не мають свого постійного представництва в Раді Безпеки. Африканський Союз має бути тут постійно. Азія заслуговує на ширше постійне представництво – не можна назвати нормальним, коли такі нації, як Японія, чи Індія, чи ісламський світ, досі за бортом постійного представництва в Раді Безпеки», — заявив президент Зеленський. Для Індії тема реформування Раді Безпеки ООН стоїть доволі гостро вже давно, водночас позитивний досвід головування у Групі Двадцяти посилив ці амбіції. Зокрема по завершенні саміту на цьому пріоритеті наголосив міністр закордонних справ С. Джайшанкар: «Що буде, якщо вони [ООН – Ред.] не реформуються? Люди будуть шукати рішення ззовні. І це меседж, який має зрозуміти ООН»<sup>49</sup>. Тож тема може бути потенційно спільною для обох країн.

## *Повоєнна відбудова та інвестиції*

Повоєнна відбудова, яка потребуватиме значної кількості людської сили та фінансових інвестицій не лише може сприяти зростанню товарообігу між країнами, але й посилити міжлюдську комунікацію. У період СРСР українські інженери активно брали участь у розвитку індійської промисловості. Цей досвід залишається у пам'яті індійців і досі. Хоча часто через призму сприйняття Росії як правонаступниці СРСР, цей позитивний досвід записують на користь лише росіян. Нові контакти можуть як посилити міжлюдську комунікацію, так і змусити пригадати минуле. Але в першу чергу, бути цікавими індійському бізнесу.

---

<sup>48</sup> Реформа ООН — це навряд, але поставити РФ на місце можна, Ukrinform, 22.09.2023, <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3764855-reforma-oon-ce-navrad-ale-postaviti-rf-na-misce-mozna.html>

<sup>49</sup> Jaishankar presents strong case for for permanent seat for India on UN security council, the Hindu, 17.09.2023, <https://www.thehindu.com/news/national/jaishankar-presents-strong-case-for-for-permanent-seat-for-india-on-un-security-council/article67319105.ece>

## *Природні ресурси*

Україна багата на природні ресурси, зокрема на критично необхідний для зеленого переходу літій. За різними даними, обсяги літію в Україні близькі до обсягів, якими володіє Португалія, — країна із найбільшими покладами цього металу. Водночас, в Україні нині не працює жодна із літійових шахт, для їх розвитку потрібні інвестиції. Вони могли б зацікавити, зокрема індійський бізнес. Окрім того, за різними даними, Україна має комерційно значущі поклади 117 зі 120 найбільш використовуваних промислових корисних копалин.<sup>50</sup>

## *Досвід війни у Чорному морі*

З огляду на посилення агресії Китаю, будь-який досвід активної війни міг би бути цікавим для Індії, і тут український досвід має неабияку цінність, особливо, досвід ведення війни у Чорному морі. Так, від початку повномасштабного вторгнення ЗСУ активно вражали морські цілі у портах Криму. Інший важливий аспект - це розвиток та застосування ударних БПЛА. Винахідливість у використанні військових технологій у протистоянні із значно більшим противником — ще один важливий елемент українського досвіду для Індії.

## *Освіта*

Індійські студенти почали приїжджати на навчання до України ще за часів СРСР. Основним напрямком освіти, яку індійці здобувають в Україні, є медицина (понад 90%). Нині попри те, що більшість із 18 тис. довоєнних студентів продовжує навчання в українських закладах вищої освіти (великою мірою дистанційно та у трьох регіонах на Заході України очно), нові студенти не вступають через безпекові ризики. Водночас для багатьох індійських родин медична освіта в Україні була можливістю отримання вищої освіти. Нині це питання час від часу виникає в індійській пресі, однак залишається без вирішення.

---

<sup>50</sup> The green treasure chest buried in Ukraine, Financial Times, 24.07.2023, <https://www.ft.com/content/ad32d42e-d75e-4344-9e51-623616b2b0e3>





ЗА ФІНАНСОВОЇ  
ПІДТРИМКИ:



МІЖНАРОДНИЙ  
ФОНД  
ВІДРОДЖЕННЯ



Рада зовнішньої політики «Українська призма»  
вул. М. Коцюбинського 1, оф. 202, Київ, Україна  
[www.prismua.org](http://www.prismua.org)  
[info@prismua.org](mailto:info@prismua.org)